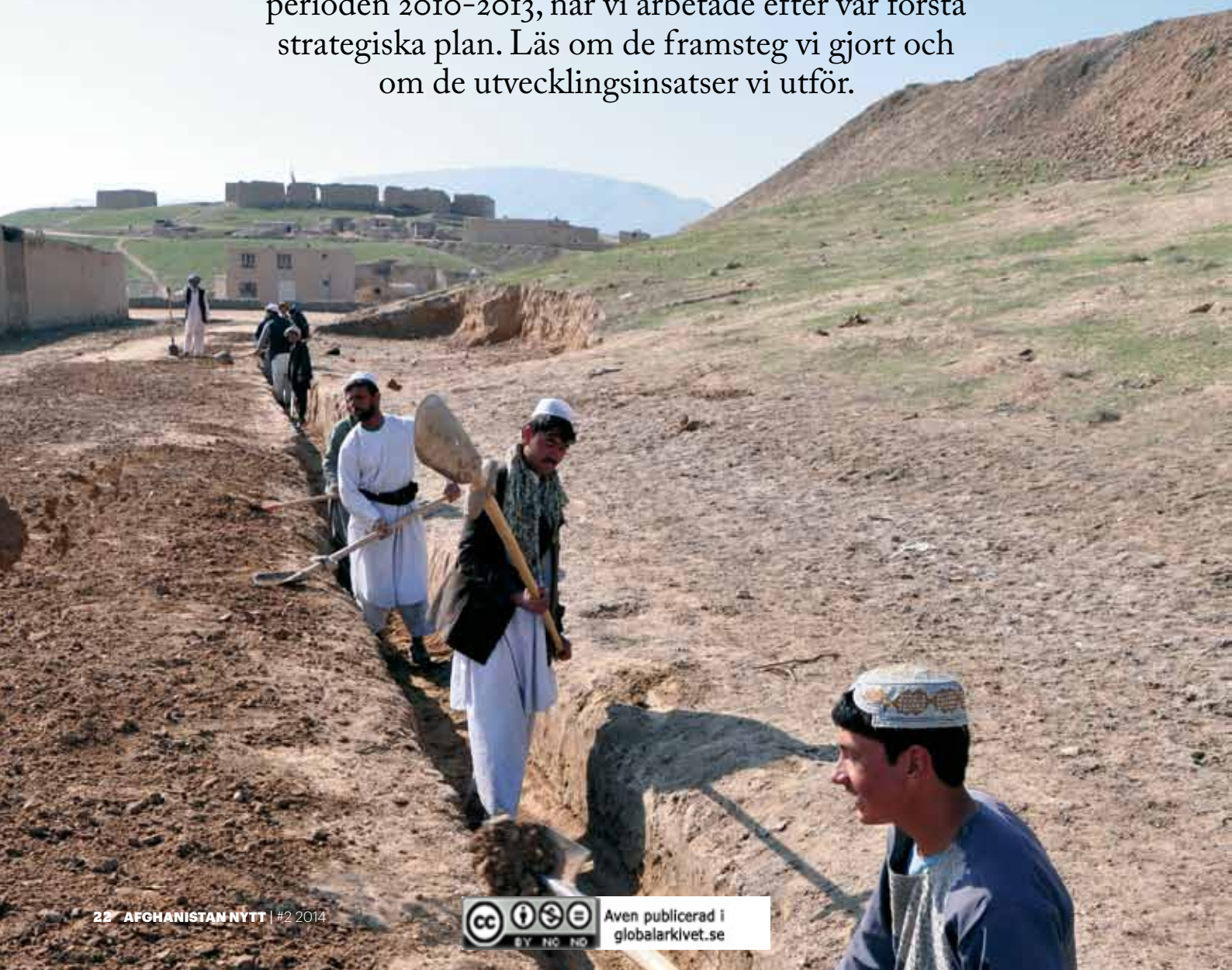

Utdrag ur SAKs årsrapport 2013

FRAMSTEG, RESULTAT OCH UTMANINGAR

Läs hela
rapporten
på www.sak.se
eller beställ ett
tryckt exemplar på
info@sak.se.

På de närmaste sidorna hittar du ett utdrag ur vår årsrapport 2013, en sammanfattning av resultaten under perioden 2010-2013, när vi arbetade efter vår första strategiska plan. Läs om de framsteg vi gjort och om de utvecklingsinsatser vi utför.

LANDSBYGDS- UTVECKLING

Den afghanska landsbygden karaktäriseras av mycket låg ekonomisk och social utveckling. De flesta människor lever i svårtillgängliga områden och försörjer sig genom jordbruk. Decennier av krig och naturkatastrofer har förstört mycket av den infrastruktur som en gång fanns, såsom vägar och bevattningssystem. Då försörjningsmöjligheterna har minskats har människor och samhällen ofta lämnats i ett tillstånd av maktlöshet.

Tillgången till infrastruktur och service som utbildning och hälsovård är fortfarande mycket mer begränsad än i stadsmiljöer. Detta påverkar starkt möjligheterna i livet för alla, men framförallt för kvinnor och barn.

Den främsta prioriteringen för de flesta är att försörja sig. Men den generellt sett låga nivån på både utbildning och kunskapen om företagande, samt den begränsade tillgången till marknader, minskar möjligheten för människor att bredda sina inkomster.

SAKs program för landsbygdsutveckling stödjer och genomför projekt i samarbete med byar på landsbygden. Detta främst inom det så kallade Nationella Solidaritetsprogrammet och det Norra Landsbygdsprojektet, det senare är specifikt för SAK. Båda har som mål att stärka lokalsamhällets förmåga att formulera sina egna behov, hävda sina rättigheter och självständigt genomföra projekt.

Lokala utvecklingsråd stöds genom hela processen – från beslut till planering och genomförande av projekt. Både enskilda människors och själva rådets förmåga stärks genom utbildning och nödvändiga resurser för att ta ansvar för den egna utvecklingen. Det lokala ägarskapet blir större när byar arbetar efter sina egna prioriteringar, snarare än SAKs, statens eller andra aktörers. En förutsättning för SAKs stöd är

dock att både män och kvinnor deltar, antingen i gemensamma råd eller skilda råd för män och kvinnor.

Programmet för landsbygdsutveckling arbetar också tillsammans med det civila samhället, och programmet för rehabilitering av personer med funktionsnedsättning, för att sprida kunskap om rättighetsfrågor. Bland annat organiserar man utbildningar om jämställt deltagande för utvecklingsråd, religiösa ledare och andra nyckelpersoner.

För att skapa förutsättningar för utbildning och hälsovård bygger och reparerar SAKs ingenjörer skolor och kliniker. Det omfattar också vatten och sanitet, då tillgången på dricksvatten är mycket begränsad. När en brunn anläggs ingår alltid information om hygien och sanitet, liksom utbildningen av lokala mekaniker.

Närhelst det är möjligt ingår SAK i samarbete med lokala organisationer. De är ofta väsentliga för att göra till exempel insatser långsiktigt hållbara. Exempel på det är vid utbildning i företagande, mikrolån och annat stöd till småföretagande.

Utveckling 2013

De flesta insatser genomfördes enligt plan. Det gäller anläggningen av brunnar, vattenledningar och latriner, vilka alla förbättrar sanitära förhållanden. Tillsammans med kunskap om vikten av god hygien ger det förutsättningar för bättre hälsa. Programmet fortsatte också att bidra inom utbildning, då bra skolmiljö ökar sannolikheten för att barn ska skickas till skolan, och inom hälsovården genom att anlägga exempelvis förlossningsrum och kliniker.

Yrkesutbildningar är viktiga för att förbättra försörjningsmöjligheterna.

Många utvecklingsråd har kommit överens om att utveckla yrkesutbildningar, som t.ex halvårslånga

I de markerade provinserna arbetar SAK med landsbygdsutveckling. Lokala utvecklingsråd stöds och utbildas ibland annat projekthantering och ekonomi, uppföljning, byredovisning och konflikthantering. I samarbete med byar byggs och renoveras skolor, hälsokliniker, vägar och latriner. SAK borrar och fördjupar också brunnar. Yrkesutbildning erbjuds till kvinnor med och utan funktionsnedsättning för att diversifiera och öka deras inkomster. Huvudsakligen finansieras arbetet av Sida, därefter av världsbanken och enskilda givare och medlemmar i Sverige.

Afghanistan idag

- De flesta människor på landsbygden, särskilt kvinnor, har liten tillgång till utbildning, hälsovård och rent vatten – vilka alla är mänskliga rättigheter som kräver infrastruktur.
- Försörjningsmöjligheterna för människor är osäkra och ofta bara på existensminimum.
- Konflikt, förtryck och naturkatastrofer har i många fall lämnat hela samhällen i ett tillstånd av maktlöshet.
- Lokalsamhällets möjligheter att självt initiera och driva utveckling är mycket begränsade.

SAKs mål

- Stärka förmågan hos människor på landsbygden, och deras byar, att formulera sina behov och nå sina egna mål.
- Förbättra förutsättningarna för utbildning, hälsa och hygien genom infrastruktur och kunskap.
- Stärka människors möjlighet till självförsörjning.
- Stödja det civila samhället i att ta en större roll i utvecklingen av Afghanistan.

2013

- Såg SAK att utvecklingsrådets förmåga att planera och färdigställa projekt var bättre när det gjordes för andra gången. Projekt blev klara snabbare och med bättre kvalitet.
- Byggde och renoverade SAK skolor, kliniker, brunnar och latriner, och skapade därmed förutsättningar för bättre hälsa.
- Ökade SAK kunskapen om god hygien och sanitet.
- Genomförde SAK projekt i samarbete med byar och lokala råd, och stärkte därmed det civila samhällets roll.

skräddarutbildningar för kvinnor. Uppföljningar visar att yrkesutbildningar ökar familjers inkomster.

En kvinnlig lokal uppföljningshandläggare rekryterades under året för de norra provinserna i landet, vilket förbättrade SAK uppföljning i området. Framförallt ökade tillgången till kvinnor i lokalsamhället, vilket gav SAK mer fullständig information och mer kunskap om människors åsikter.

Erfarenhet förbättrade kvalitet

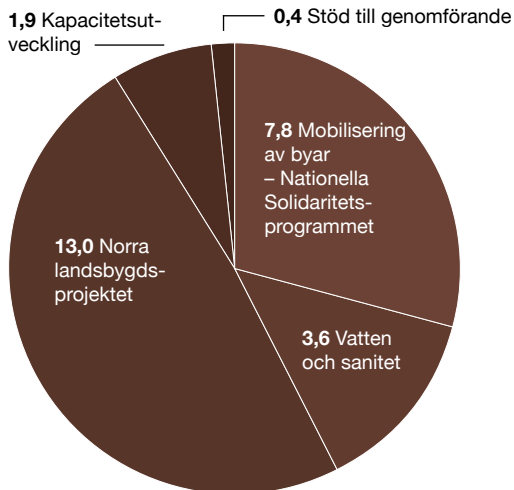
Efter att ha stött en första omgång av projekt drivna av utvecklingsråd i provinsen Wardak ingick SAK avtal för en andra omgång i 463 byar under 2013. Den infrastruktur som blir resultatet av projekten i sig är viktiga för att förbättra levnadsvillkor. Men en lovande utveckling var det faktum att genomförandet var enklare i den andra omgången, eftersom råden denna gång kunde bidra i högre utsträckning genom sina tidigare erfarenheter. Projekten genomfördes överlag snabbare och med bättre kvalitet.

En sedan lång tid pågående konflikt mellan nomader och bofasta i Jaghatu, Wardak, fick dock till följd att SAK inte kunde etablera utvecklingsråd i 37 byar. Efter en lång vinter med mycket snö i den bergiga provinsen var SAK tvunget att skjuta upp en del projekt till 2014.

Att så få människor kan läsa och skriva i byar på landsbygden är ett återkommande problem. Utbildningar och övningar inom ramen för det praktiska arbetet når inte de mål som satts för byråden. Det kan ibland hanteras genom att ungdomar och andra frivilliga tar över uppgifter som till exempel bokföring.

Sammanlagt 14 kliniker i provinserna Samangan och Sar-e Pul byggdes enligt plan, men överlämnandet till staten försenades efter att ytterligare krav ställts på anläggningar från lokala myndigheter. De föränderliga kraven från myndigheter är ett återkommande problem som ofta orsakar förseningar och ökande kostnader. ■

Kostnader per område inom programmet för landsbygdsutveckling (miljoner kr)

10-80%

Invånarna bidrog under året själva med mellan 10-80 % av den totala kostnaden för genomförda projekt.

Utvärderingar och studier 2013:

- Halvtidsutvärdering av Nationella Solidaritetsprogrammet fas III (extern)
- Utvärdering av kostnadseffektiviteten i SAKs byggnadsarbete (extern)

Konstruktionsarbeten 2013

Anläggningar och byggnation	Antal		
	Genomförda 2012	Mål 2013	Genomförda 2013
Borrade brunnar försedda med handpump	142	135	162
Anlagda latriner	1 420	1 350	1 500
Byggda skolor och annex	7	16	37
Renoverade skolor	13	0	1
Byggda och reparerade hälsokliniker	16	6	7
Andra konstruktioner	16	0	17

Som en del av avtalet mellan SAK, lokala myndigheter och utvecklingsråd ingår att lokala myndigheter följer upp arbetet och godkänner genomförande och kvalitet.

FOTO | SAK

Lokala utvecklingsråd stöds genom hela processen – från beslut till planering och genomförande av projekt. Under året stödde SAK 801 lokala utvecklingsråd. Människors vilja att påverka sina omständigheter är stor.

27%

Bara 27 % av människor i Afghanistan har tillgång till rent dricksvatten och bara 5 % till lämpliga latriner eller toaletter.

Afghanistan mortality survey 2010

801

Under 2013 stödde SAK 801 stycken lokala utvecklingsråd, som gjorde 783 projektansökningar och i samarbete med SAK färdigställde 178 projekt, som till exempel att anlägga brunnar, dra elledningar och bygga vägar eller broar.

KORRUPTION OCH KRIMINALITET

AFGHANISTAN ÄR bland de länder i världen som är mest drabbade av korruption och den har förvärrats betydligt det senaste decenniet. Kombinationen av den militära insatsen med sin stora budget, internationell finansiering av utveckling och den afghanska staten, dålig förvaltning och den mycket stora narkotikarelaterade ekonomin verkar bara ha förvärrat korruptionen. Den utgör ett stort hinder för utvecklingen i Afghanistan och drabbar de fattigaste allra värst.

Korruption och annan kriminalitet är hela tiden ett hot mot rättigheterna för de människor och samhällen med vilka vi arbetar. Givare, byar på landsbygden och myndigheter framhåller ofta SAKs arbete som effektivt och organisationen som vaksam mot korruption. Detta kan vara ett resultat av att insatser görs med god kvalitet och att organisationen tar sitt ansvar inför målgrupper och givare.

Detta anseende kan dock lätt komma på skam. Bedrägeri och korruption slår lätt rot och ingen organisation är immun. SAK är mycket medveten om att korruption genomsyrar offentliga och privata strukturer, har starka kopplingar till den kriminella ekonomin och får allvarliga konsekvenser för våra målgruppers liv och vardag. Till slut innebär korruption att mänskliga rättigheter åsidosätts.

Ansvarstagande som ett alternativ

SAKs personal lever och arbetar i en miljö där korruption nästan alltid är en faktor. Anställda kan krävas på mutor när de i sitt arbete har kontakter med myndigheter i Afghanistan, vid upphandling liksom i sina liv utanför arbetet. Påtryckningar kan också förekomma mellan anställda, ofta till följd av personliga relationer.

SAK strävar efter att erbjuda en alternativ arbetsmiljö och effektivt användande av resurser och tid för både givare och människorna vi arbetar för,

detta genom att verka för öppenhet och ansvarstagande. SAKs ledning är fast besluten att hantera fall av misstänkt korruption och andra oegentligheter på ett tydligt sätt och utan fördröjning. Detta ansvar vilar inte endast hos ledningen utan också hos personal och intressenter utanför organisationen.

På kort sikt betalar SAK ett högt pris för att inte acceptera korruption. Att inte betala mutor innebär ofta både långa fördröjningar och betydande extra kostnader för SAK.

SAK definierar bedrägeri och korruption som bland annat:

Korrupt beteende: missbruk av ställning och inflytande för egen vinning genom att erbjuda, ge, ta emot eller begära, direkt eller indirekt, vad som helst av värde i syfte att gynna annan part eller påverka dess agerande.

Bedrägeri: att handla eller underlåta att handla, på ett sätt som medvetet eller genom vårdslöshet vilseleder för egen vinning eller för att undvika ett åtagande. Bedrägeri kan inkludera förskingring av medel eller tillgångar, förfalskning, stöld, nepotism, undanhållande av väsentliga fakta eller missbruk av tillgångar för andra ändamål än vad som anges i givaravtal.

Påtryckningar och tvång: att försämma eller skada en part eller dennes egendom, eller hota med det, i syfte att påverka agerande.

Alla anställda är skyldiga att rapportera misstankar om korruption, vilket kan göras anonymt skriftligen eller genom e-post. Styrelsen informeras löpande om fall som rapporteras inom organisationen. I fall som rör partnerorganisationer ska SAK säkra att dessa vidtar lämpliga åtgärder

Under året genomfördes de sista förändringarna till följd av den nya anti-korruptionspolicyn. Organisationens styrdokument för ekonomi, Financial Regulations, sågs över och gjordes mer användarvänligt. Policyn be-

I SAKs antikorrupsionspolicy beskrivs 47 olika slags oegentligheter inom sex övergripande riskområden:

- Ekonomisystem och rutiner
- Lokalisering och genomförande av insatser
- Upphandling och leveranser
- Personaladministration
- Transport och administration
- Information, kommunikation och tekniska system

Du hittar SAKs antikorrupsionspolicy på www.sak.se

VISSEL- BLÅSARE

Alla fall av korruption, förskingring eller påtryckningar ska anmälas till fightcorruption@sca.org.af

SAK strävar efter att helt skydda anmälare från negativa konsekvenser.

tonar förebyggande insatser, bland annat för att stänga möjliga tillfällen till till exempel interna bedrägerier, men även vikten av goda system för kontroll.

Några exempel på förebyggande insatser under året:

- Förenklingar och tydliggörande av procedurer och regler.
- Stärkande av öppenhet och rätt till information för alla intressenter.
- Insatser för att stärka den ekonomiska uppföljningen, stärkt internrevision.

I alla bekräftade fall av korruption försöker SAK bestämt återfå vad som eventuellt gått förlorat. Under alla förhållanden vidtas lämpliga disciplinära åtgärder internt. Kontrollsystem ses alltid över för att undvika liknande fall i framtiden.

Under 2013 undersöktes flera fall av misstänkt otillåtet agerande, av vilka fem ledde till uppsägning eller varning.

I februari avskedades en logistikassistent på grund av bedrägeri i upphandling efter att ha avslöjats i intern revision. Han erkände till att ha upphandlat varor av hög kvalitet men accepterat leverans av lägre kvalitet i en uppgörelse med leverantören.

I mars lämnade en ortopedtekniker in falska kvitton för logikostnader efter att ha varit på utbildning i Kabul. Då den anställde endast har tekniska arbetsuppgifter och vanligen inte hanterar pengar eller ekonomi är hans tillfällen till förskingring få.

På grund av detta fick den anställde en skriftlig varning istället för omedelbart avsked.

I april avskedades en sjukhusadministratör för bedrägeri i samband med upphandling. Efter misstankar och uppföljning kunde det fastställas att tjänstemannen hade rapporterat högre kostnader för drivmedel och bränsle för uppvärmning än vad som faktiskt hade gått åt. Efter att personen avskedats sjönk utgifterna med ca 25%.

I juli avskedades en kock för bedrägeri. Den anställde var ansvarig för inköp av råvaror till köket och hade förfalskat kvitton och handlat på kredit utan att betala. Affärsinnehavarna kontaktade SAK och krävde betalning, varpå bedrägeriet avslöjades.

Under 2013 påbörjades en intern utredning av misstänkta oegentligheter efter anmälan till SAKs system för visselblåsare. Två anställda på chefspositioner beslöt, vid två tillfällen, att ingå avtal med ett företag i vilket de båda sannolikt var delägare.

Båda projekten genomfördes med god kvalitet och inom budget, men inte desto mindre var de båda jäviga och bröt mot SAKs upphandlingsregler. Detta är mycket allvarligt och en fråga om effektivitet, förtroende och viktiga principer. Om upphandlingen hade skett enligt fastlagda regler och SAKs antikorrupsionspolicy så hade kostnaderna kunnat bli upp till 478 000 kr lägre. Kvaliteten hade kanske varit en annan, men det är svårt att uppskatta och omöjligt att verifiera. Tidigt under 2014 ombads de två anställda att säga upp sig, vilket de också gjorde. ■

KONFLIKT, RISK OCH SÄKERHET

DE OMRÅDEN där SAKs anställda arbetar är i varierande grad osäkra. Det medför utmaningar som splittrade väpnade oppositionsgrupper, kriminalitet och begränsad framkomlighet. Av detta följer svårigheter med att rekrytera personal, logistik och uppföljning av verksamhet.

År 2013 utmärktes genom minskningen av internationell militär trupp, som i juni lämnade över ansvaret för 95 % av landet till afghanska säkerhetsstyrkor. Våldet har generellt ökat under året, med fler civila dödsoffer än under 2012. Under året drabbades civila organisationer av fler än 200 säkerhetsincidenter, med 30 dödsfall till följd, varav majoriteten inte var direkta måltavlor utan befann sig i korseld.

Även om antalet säkerhetsincidenter som drabbade enskilda organisationer var fler än någonsin under tredje kvartalet 2013 så har SAK aldrig varit direkt måltavla. Som en konsekvens av säkerhetsläget är det dock svårt att regelbundet besöka och följa upp aktiviteter.

Strategier för säkerhet

Bland de viktigaste strategierna för att motverka risker är att alltid verka tillsammans med lokalsamhället och

förhandla om tillräde innan insatser påbörjas. Acceptans hos och förtroende för människor och samhällen på landsbygden är avgörande, likaså att inte påbörja insatser innan eventuella konflikter i lokalsamhället har lösts.

Andra strategier omfattar bland annat att använda lokalt anställd personal, lokala transportmedel snarare än SAK-fordon, omedelbara säkerhetsuppdateringar, tillfälligt anställda från respektive område som utbildas och utrustas för att regelbundet övervaka och rapportera om hur projekt genomförs. De senare kan också underlätta för andra anställda, till exempel teknisk personal, att besöka arbetsplatser.

Säkerhethantering handlar i stor utsträckning om att kunna förutse risker. Under 2013 fortsatte SAK att stärka denna förmåga genom att rekrytera ytterligare en säkerhetsexpert för att bistå SAKs rådgivare i säkerhet och riskhantering.

SAKs öppenhet, rykte och vana att inte ta parti i konflikter ger vanligen den acceptans som behövs för att arbeta även i områden som kontrolleras av väpnade oppositionsgrupper.

Även om det sociala, mänskliga och politiska kapital som SAK har byggt på marken är väsentligt så är det på

WARDAK 2013-09-08

FOTON | ANDERS ROSEN

Den 8 september genomfördes en så kallad komplex självmordsattack i en myndighetsbyggnad i Maidan Shar, nära SAKs provinssjukhus. Attacken påminde starkt om en händelse ett år tidigare. Cirka 80 anställda och 80 besökare eller patienter skadades. Det är tydligt att SAK inte var målet för attacken och de som skadades var oskyldiga offer.

inget sätt en garanti för säkerhet. Men det har skapat en så kallad säkerhetskorridor inom vilken organisationen, än så länge, har kunnat arbeta utan allvarliga direkta angrepp eller incidenter. Att upprätthålla detta, tillsammans med organisationens integritet och värderingar, kommer att bli en utmaning i framtiden.

Incidenter 2013

Säkerhetsincidenter kan variera stort i omfattning och typ. Osäkerheten relaterar inte enbart till beväpnade oppositionsgrupper och militär, utan civila har också blivit oskyldiga offer för korseld mellan nomader och bofasta i vissa områden. Även rättsosäkerhet påverkar organisationens personal. Vid ett tillfälle 2013 förde soldater ur den afghanska armén på ett godtyckligt sätt bort en SAK-anställd inom det så kallade Nationella Solidaritetsprogrammet. Han blev svårt misshandlad och förlorade till följd av detta ett öga. Den anställde släpptes efter 24 timmar. Andra händelser under året var bland andra:

Wardak: Kapning av leveranser

Den 21 oktober blev två hyrda lastbilar kapade mellan Maidan Shar och Bamyan i provinsen Wardak. En grupp om mellan 10 och 15 beväpnade män stoppade transporten och dirigerade om förarna till en närbelägen by. Föraren och medföljande personal släpptes senare samma dag. Ett par dagar senare återlämnades en last med mediciner efter medling av den lokala byäldsten. Enligt rapporter distribuerades den andra lasten av den beväpnade oppositionsgruppen och en del togs för deras eget bruk. Inga av SAKs anställda blev illa behandlade eller skadade under incidenten.

Wardak: Bortförande av personal

Den 11 juni stoppades en läkare och en förare, båda anställda av SAK, av två män ur en beväpnad oppositionsgrupp. Läkaren fördes bort, medan föraren tilläts fortsätta. En annan civil person som kom i andra färdriktningen fördes också bort. Bortförandet skedde 150–200 meter från en lokal poliskontroll. Kidnapparna krävde vapen, men efter en insats från lokal SAK-personal och lokala invånare släpptes läkaren, som dock hade blivit svårt misshandlad.

Den 12 november reste en av SAKs anställda till sitt hem inför högtiden Ashura. När föraren körde om en ISAF-konvoj längs vägen öppnade soldaterna eld mot fordonet. SAKs anställde träffades i höften och handen, och även en annan medpassagerare skadades. Vid den senaste kontakten meddelade SAKs anställde att han är på bättringsvägen och vid god hälsa.

Ghazni: Anställda skadade av ISAF-konvoj

Den 5 september utbröt strid mellan afghanska säkerhetsstyrkor och beväpnade oppositionsgrupper i området Shikh Sahib. Efter en timmes strid sköts en granat som träffade en hälsoklinik som tillhör SAK. Vid tillfället var fyra anställda i lokalen, men inga förluster rapporterades bland personal eller patienter.

Laghman: Granat förstörde klinik

Laghman: Äldre man dödad i ambulans

Den 1 augusti beslagtogs polis med tvång en ambulans för att transportera en skadad polis till SAKs sjukhus i Metherlam. Längs vägen överfölls ambulansen av en beväpnad oppositionsgrupp och en äldre manlig släkting till den skadade polisen sköts och avled.

Wardak: Oskyldiga offer i komplex attack

Den 8 september genomfördes en så kallad komplex självmordsattack i en myndighetsbyggnad i Maidan Shar som mycket påminde om en attack året innan. Ett antal poliser och civila dödades och skadades av bombdådet direkt. Ungefär 80 anställda och 80 besökare eller patienter skadades av krossat glas. Dörrar och fönster i SAKs provinssjukhus och utbildningscenter förstördes. Det är tydligt att SAK inte var målet för attacken och de som skadades var oskyldiga offer. SAKs åtgärder för att minska riskerna vid liknande händelser i framtiden omfattar bland annat att installera skyddsfilm över alla fönster i sjukhuset, bygga en 3 meter hög bombskyddsmur runt sjukhuset, upphandla ytterligare brandskyddsutrustning och utöka säkerhetsutbildningen för anställda. ■

Resultat 2010–2013

SAKs första strategiska plan

Under perioden 2008–09 arbetade SAK i en miljö som präglades av allt värre konflikter och växande allmänt missnöje med de utvecklingsinsatser som gjordes av både stat och det internationella samfundet. För att rationalisera och förbättra planering, kvalitet, uppföljning och effektivitet i SAKs arbete utarbetades den första strategiska planen 2009. Ett par år tidigare hade SAK helt enligt plan lämnat över en stor del av sina skolor och kliniker till den då nyligen erkända afghanska staten. Organisationen hade också tagit steg mot att försöka stärka statens och det civila samhällets kapacitet inom hälsovård och utbildning. Ett viktigt beslut 2009 var att ytterligare fokusera på lokalsamhällen, kapacitetsutveckling och påverkansarbete.

2010-2013

Utvecklingsmålet inom utbildning för 2010-13 var:

”Att stödja alla afghanska barns rätt till utbildning genom att stödja lika tillgång till skolgång av god kvalitet genom ett hållbart utbildningsväsende”

Under 2010–13 ökade antalet studenter. Även om kvaliteten varierar avsevärt har ansträngningar gjorts för att förbättra den, i många fall framgångsrikt. Fler utbildade lärare, liksom lärarutbildare, bidrar till sektorns hållbarhet.

Överlag har flickor i Afghanistan sämre tillgång till utbildning än pojkar. De slutar också skolan tidigare. Men SAK har i de provinser där man arbetar minskat ojämställdheten i tillgång till skolor genom att bygga och stödja flickannex och modellskolor, och genom att alltid totalt ha minst lika många flickor som pojkar i sina skolor.

Den generellt mest positiva förändringen under perioden är att se hur målgrupper såsom det civila samhället och byar tar på sig större ansvar och bidrar i högre utsträckning. Lokalsamhället bidrar med sin tid och de resurser de faktiskt har. Byråd och andra organisationer i lokalsamhället är ofta mycket mer uppdaterade och medvetna om situationen i skolorna är vad lokala myndigheter är. Förmåga och viljan att följa upp skolornas arbete har förbättrats.

Insatserna för att utbilda SAKs lärare under 2010–13 har gett resultat. När skolmyndigheterna i provinserna Nangarhar, Laghman och Kunar testade kandidater till nya rektorstjänster kom 25 % av alla kandidater som klarade proven från SAKs skolor, trots att dessa bara utgör 3 % av de allmänna skolorna i dessa provinser.

En framtida utmaning kommer att vara att leva upp till det förtroende och de förväntningar som människor och lokalsamhällen har på SAK med tanke på de begränsade resurserna.

Utvecklingsmålet inom hälsa för 2010-13 var:

”Förbättrat sjukvårdssystem och minskad ohälsa, liksom sänkt mödra- och barnadödlighet”

Hälsosektorn i Afghanistan har gjort framsteg det senaste decenniet. Indikatorer visar på förbättringar som till exempel minskad spädbarnsdödlighet. Fler barn överlever sitt första år. Samtidigt har andra förhållanden förbättrats i mindre utsträckning.

Även om man kan konstatera en förbättring så gör osäkerheten i all statistik om Afghanistan det svårt att avgöra om trenden har fortsatt till 2013. Under alla förhållanden har förutsättningarna för bättre hälsa blivit bättre. Där SAK arbetar har tillgången till vård faktiskt ökat för kvinnor, kunskapen om hälsa och hygien är större, infrastrukturen har blivit bättre och de tjänster som ändå finns utnyttjas i högre utsträckning. Teknisk och administrativ utveckling banar också väg för bättre hälsa hos befolkningen på landsbygden.

I likhet med utvecklingen inom utbildning har man kunnat se ökat deltagande och engagemang i hälsoarbetet de senaste åren. Känslan av ägande och medvetenhet verkar ha stärkts som ett resultat av mer lokalt deltagande i planering och uppföljning av hälsovården. Det tar sig uttryck i bidrag från lokalsamhället och, i fallet med barnmorskorna, i att kandidater nu aktivt söker till utbildningen när familjer tidigare behövde övertygas om att deras döttrar skulle få studera till barnmorskor. Det är också uppmuntrande att efterfrågan på mentorer till barnmorskor ökar. Deras stärkta roll och ställning kan förbättra både mödravården och kvinnors möjlighet till yrkesliv. Hälso-shuras, byråd kopplade till varje klinik är väsentliga för att få lokal acceptans.

SAK genomförde *Basic Package of Health Services* i fyra provinser och *Essential Package of Hospital Services*

Maj | Talibaner genomför flera attacker, bland annat mot två av ISAFs största baser, Bagram och Kandahar.

Juli | Vid en internationell konferens i Kabul antas en plan, ledd av den afghanska regeringen, för förbättrad utveckling, styrning och stabilitet. Här fattas också första beslutet att lämna över ansvaret för säkerheten till afghanska styrkor 2014. Webbplatsen Wikileaks publicerar tusentals hemliga amerikanska militära dokument som rör Afghanistan.

Augusti | Det avslöjas att nästan 900 miljoner USD försingrats från Kabul Bank, vilket motsvarar cirka 5 procent av Afghanistans BNP. Enligt en utredning gick pengarna till 19 högt uppsatta personer och företag med kopplingar till varandra.

September | Parlamentsval i Afghanistan med omfattande röstfusk. Antalet flyganfall ökar med 172 procent från juni, med 700 st bara under september.

2011

Februari | Långvarig parlamentarisk kris efter valet försvagar regeringen.

Maj | Ett av ISAFs flyganfall dödar ett dussin barn och två kvinnor.

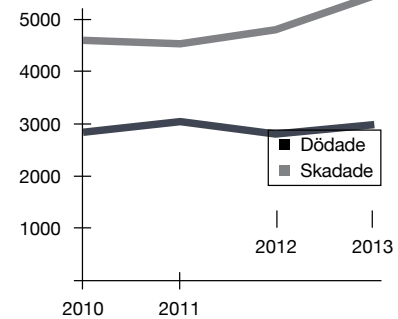
Juli | Talibaner dödar ett flertal politiker, bland andra en bror till president Karzai och f d presidenten Burhanuddin Rabbani. World Food Program uppskattar att 2–3 miljoner människor behöver mathjälp efter den värsta torkan på decennier.

Oktober | Förbindelserna med Pakistan försämras, Afghanistan och Indien undertecknar ett strategiskt partnerskap inom säkerhet och utveckling.

November | En Loya Jirga, ett råd av stamäldsten, sanktionerar att President Karzai förhandlar fram ett 10-årigt militärt samarbete med USA.

December | Minst 58 människor dödades i två attacker vid Shia-helgedomar i Kabul och Mazar-i-Sharif. President Karzai uttrycker att Nato-ledda nattliga räder och husrannsakingar hindrar landet från att underteckna ett strategiskt partnerskap med USA.

Civila döda och skadade i Afghanistan 2010–13

Källa: UNAMAs årsrapporter 2010-13

2012

Januari | Talibanerna meddelar att man kommer öppna kontor i Dubai som ett steg mot fredssamtal med USA och den afghanska regeringen.

Mars | En amerikansk soldat anklagas för att oprovocerat ha dödat 16 civila i Panjwai distriktet i Kandahar.

Juli | Vid en internationell konferens i Tokyo lovar omvärlden att ge 16 miljarder USD i civilt bistånd till Afghanistan fram till 2016.

September | samtal hålls i Kyoto och Paris med personer med kopplingar till talibanerna.

2013

Januari | Den afghanska regeringen tar kontroll över landets säkerhet.

Mars | Den amerikanska militären överlämnar kontrollen av fångelselet Bagram till den afghanska regeringen.

Juni | President Karzai avbryter säkerhets-samtal med USA efter Washington meddelar att det planeras att hålla direkta samtal med talibanerna och insisterar på att föra samtalen med talibanerna i Qatar själv.

September | Afghanska landslaget i fotboll besegrar Indien med 2-0 och vinner därmed SAFF Cup i Nepal. Firande utbryter runt om i landet.

November | En Loya Jirga stödjer president Karzais förslag till säkerhetsavtal med USA efter att Natos trupper drar sig tillbaka 2014. President Karzai avvaktar med att underteckna avtalet efter att ha ställt ytterligare krav som inte godkändes.

i två provinser, mer än någon annan organisation i Afghanistan. Ibland har detta överansträngt organisationen. Finansieringen är också både låg och komplicerad vilket ökar pressen än mer. Den nationella hälsobudgeten i Afghanistan är cirka 5 USD per capita, vilket kan jämföras med de 28 USD som världshälsorganisationen WHO rekommenderar.

Å andra sidan har ansvaret för all hälsovård i fyra provinser fungerat som ett medel till att nå och vara bland människor. Det har också utgjort en brygga mellan SAKs olika program, byar, myndigheter och finansierare.

Utvecklingsmålet inom rehabilitering av personer med funktionsnedsättning för 2010–13 var:

”Full inkludering i samhället för personer med funktionsnedsättning, inklusive deras rätt till deltagande och utveckling, liksom bättre tillgång till tjänster.”

Hindren för fullt deltagande för personer med funk-

tionsnedsättning är fortfarande mycket höga i Afghanistan, och målet finns i bästa fall i en avlägsen framtid, i bästa fall. SAK tror dock att det breda och långsiktiga anslag som används kan vara effektivt för att förbättra tillvaron för personer med funktionsnedsättning. Anslaget kombinerar bymobilisering, påverkansarbete och uppsökande verksamhet på bynivå genom SAKs personal, liksom remittering till rehabilitering. Människor får utbildning och deras möjlighet till självförsörjning blir bättre. Slutligen är det mycket viktigt att förbättra kunskapen om funktionsnedsättning hos familjer och hela lokalsamhällen.

Påtagliga framsteg på nationell nivå under 2010-13, som SAK bidragit till, omfattar bland annat den afghanska parlamentets ratificering av FNs konvention av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning, liksom avskaffandet av en diskriminerande paragraf i vallagen under 2013.

Utfallet av insatser för att öka medvetenhet är svåra att belägga. Förändrat beteende tar tid. Det finns dock indikationer på förändrade attityder. Viktigast är kanske att målgrupperna själva generellt verkar uppfatta att attityderna mot personer med funktionsnedsättning i områden där SAK arbetar sakta har ändrats till det bättre. Även om det är ett nytt koncept i Afghanistan har inklusiv utbildning visat sig ökat tillgången till utbildning för barn med funktionsnedsättning, vilket är ett viktigt steg för inkludering i samhället överlag.

SAKs arbete med sjukgymnastik har blivit bättre, både i termer av kvalitet och i antalet patienter. Undersökningar under perioden visar också på den viktiga roll som ortopediska hjälpmedel spelar, och rapporterar att de bidrar till att människor känner sig mer delaktiga i samhället. Däremot har det visat sig att integreringen av fysisk rehabilitering i den reguljära sjukvården har visat sig svår.

SAKs erfarenhet under 2010–13 är att kapacitetsutvecklingen av det civila samhället behöver fortsätta under överskådlig framtid. Lokala organisationer är svaga, har ont om resurser och är inte hållbara. Kapaciteten i bemärkelsen att vara demokratiska och decentraliserade i sin beslutsstruktur har inte ökat på ett tillfredsställande sätt. Kvinnor är alltid underrepresenterade. Trots detta har organisationerna kommit fram som påtryckargrupper gentemot staten för att denna ska ta hänsyn till personer med funktionsnedsättning i sin planering.

Utvecklingsmålet inom landsbygdsutveckling för 2010–13 var:

”Ökad förmåga i lokalsamhället att initiera och i högre grad ta över ägandeskapet av hållbara utvecklingsinsatser.”

Man kan tämligen säkert säga att de samhällen som deltagit i projekt inom vatten, sanitet och hygien har haft nytta av rent vatten, användandet av latriner och förbättrad hygien. Offentliga anläggningar som uppförts inom ramen för programmet har också skapat förutsättningar för att nå målen inom hälsa och utbildning. Uppföljningar visar förbättrad inkomst hos kvinnor som ett resultat av färdigheter tillägnade i försörjningsprojekt som till exempel mattvävningsprojektet i Kunduz. Det finns också indikationer på att när kvinnor bidrar till hushållsekonomin så stärks deras roll och ställning i samhället.

SAKs stöd till lokala utvecklingsråd har villkorats med kvinnors deltagande, antingen i blandade råd eller separata utvecklingsråd. Detta har påverkat kvinnors roll i beslutsfattandet liksom byarnas prioriteringar. Stödet till råden har också inneburit att de flesta faktiskt har blivit bättre på att formulera sina idéer, liksom på att planera och genomföra projekt enligt sina egna prioriteringar.

På nationell nivå har SAKs program för landsbygdsutveckling bidragit till att utveckla policier liksom till att vidareutveckla konceptet Nationella Solidaritetsprogrammet till att bli mer långsiktigt hållbart, ha tydligare ägarskap, stärka förmågan hos lokala institutioner och säkra kvinnors aktiva deltagande.

Ett återkommande problem inom landsbygdsutveckling, vid sidan av de konstanta problem som beror på osäkerhet och konflikt, har varit svårigheterna med att färdigställa byggnadsprojekt på utsatt tid när andra program inom SAK begär insatser mitt under året, eller när finansierare erbjuder mer resurser bara utifall arbetet blir klart under innevarande år. Eftersom byggsäsongen är kort, särskilt i bergsområden, blir projekt som inte är ordentligt planerade i förväg svåra att klara av.

Myndigheters många ändringar avseende konstruktioner har också inneburit förseningar av överlämnningen av till exempel klinker.

Övergripande erfarenheter av strategisk planering

Vid sidan av planens förväntade resultat representerade den också en utveckling av organisationen som sådan.

Afghanistankommittén är en ovanlig organisation. SAK är stor, men arbetar ändå bara i Sverige och Afghanistan. Den har tydliga humanitära rötter, men har ändå alltid betonat vikten av lokalsamhället, deras deltagande och resurser, liksom respekten för afghanska värden och ansvarstagande gentemot lokala strukturer för beslutsfattande. Detta har ofta uttryckts som det afghanska folkets rätt till självbestämmande. Den strategiska planen 2010–13 representerade påtagliga steg mot resultatstyrning och insatser som tydligare samordnades med de nationella afghanska utvecklingsstrategierna.

Den strategiska planen 2010–13 bidrog till samordning och gemensam riktning inom SAK. Det var också ett viktigt steg i riktning mot rättighetsbaserat arbete. Även om många resultat under perioden är uppmuntrande hade planen också brister.

I sin utformning hade planen för många strategiska målsättningar och indikatorer. Vissa indikatorer och utgångsvärden saknades eller var inte särskilt relevanta. Efter en halvtidsutvärdering 2011 åtgärdades detta delvis.

Planen var också otillräcklig för att integrera SAKs olika program med varandra och led av otillräckligt fokus på institutionell kapacitetsutveckling, särskilt avseende organisationer på bynivå och i det civila samhället. Slutligen lyckades SAK inte hitta ett entydigt sätt att bedriva påverkansarbete och påverka policier.

Alla dessa resultat togs med in i utvecklingen av nästa strategiska plan, 2014–2017. Dess föregångare var ett stort steg framåt för SAK, med både styrkor och svagheter, men slutligen förbättrade den levnadsvillkoren för människor, kvinnor och män, flickor och pojkar, med och utan funktionsnedsättningar på den afghanska landsbygden. ■

